

Надруковано: Слободяник, Ю. Б. Формування правового поля імперативного контролю державних фінансів в Україні [Текст] / Ю. Б. Слободяник // Економіко-правові дослідження в XXI столітті: правове забезпечення економічного суверенітету України в умовах углублення міжнародної інтеграції : Матеріали шостої міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (г. Донецьк, 21-30 вересня 2010 г.) / науч. ред. В. К. Мамутов; НАН України. Ін-т економіко-правових досліджень. – Донецьк : Вид-во «Ноулідж» (донецьке відділення), 2010. – С. 108–110.

*Слободяник Юлія Борисівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»,
м. Суми*

ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОГО ПОЛЯ ІМПЕРАТИВНОГО КОНТРОЛЮ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Відповідно до Закону України «Про основи національної безпеки України» (стаття 6) одним з основних пріоритетів національних інтересів визначений розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів. Державна політика з питань національної безпеки України має бути спрямована на забезпечення прозорості в діяльності державних органів, прийнятті управлінських рішень, інформованості населення, зміцнення на цій основі його довіри до владних інститутів [1].

Розбудова громадянського суспільства тісно пов'язана з проблемою прозорості державного управління. У збалансованій системі державного управління функція фінансового нагляду має особливе значення. Адекватний фінансовий контроль є запорукою ефективності здійснюваних економічних реформ і важливим інструментом боротьби з правопорушеннями в економічній сфері та корупцією.

Система імперативного контролю державних фінансів прямо залежить від державного устрою. Так, адміністративно-командна система потребувала достатньо жорсткого контролю, що проводився у формі ревізій і перевірок, спрямованих на виявлення порушень чинного законодавства і притягнення винних до відповідальності. Ринкова економіка базується на партнерських взаємовідносинах держави і господарюючих суб'єктів. Саме тому

держава має поступово переходити до нефіскальних форм контролю, основна мета яких – попередження порушень і підвищення ефективності управління у державному секторі економіки. Отже, однією з відмінних рис правової демократичної держави є наявність системи зовнішнього і внутрішнього імперативного контролю державних фінансів.

В Україні система імперативного контролю державних фінансів знаходиться на стадії становлення. Чинна система не є досконалою, адже спрямована переважно на виявлення фінансових порушень і винних в них осіб, а це не відповідає сучасним потребам управління державними фінансами. Відсутність комплексного підходу до вивчення і розв'язання проблем державного фінансового контролю, концепції його розвитку ускладнює гармонізацію вітчизняного законодавства з європейськими нормами в цій сфері. Відповідно до вимог часу потрібен поступовий перехід від жорсткого контролю у формі ревізій і перевірок до інших форм контролю, направлених на запобігання порушенням та підвищення ефективності господарювання державного сектору економіки.

Аналіз сучасної системи імперативного контролю державних фінансів в Україні показує наявність низки загальних і вузькоспеціальних проблем, таких як:

- відсутність чіткої концепції розвитку зовнішнього та внутрішнього імперативного контролю державних фінансів (до цих пір не прийнято Закон України «Про державний фінансовий контроль», чинні законодавчі та нормативні акти в сфері державного контролю не узгоджені, містять дублювання функцій та повноважень окремих контролюючих органів тощо);
- недостатній розвиток термінологічного апарату;
- наявність розгалуженої і малоефективної системи контролюючих та перевіряючих органів;
- невідповідність функцій, повноважень і завдань контролюючих органів, що представляють різні гілки влади;
- відсутність єдиної інформаційної бази контрольних заходів та їх результатів тощо.

За оцінками спеціалістів, ці проблеми призвели до того, що з року в рік результативність контрольних заходів зростає, але при цьому погіршується ситуація з усуненням порушень і реагуванням на їх виявлення. Так, наприклад, в результаті проведених контрольних заходів аудитором Рахункової палати виявлено у 2007-му - більш як 12 млрд., у 2008-му - 19 млрд., у 2009-му - 36 млрд. гривень бюджетних правопорушень, за результатами яких відкрито лише 14 кримінальних справ [2].

Особливого значення формування правового поля імперативного контролю державних фінансів набуває з огляду на те, що ослаблення системи державного регулювання і контролю, нестабільність у правовому регулюванні відносин у сфері економіки, в тому

числі фінансової (фіскальної) політики держави, відсутність ефективної програми запобігання фінансовим кризам становлять загрозу національним інтересам і національній безпеці України в економічній сфері [1].

Література

1. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV [Електронний ресурс] / Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.
2. Юхимчук А. Влада і контроль - утопія чи реальність?! [Текст] / Анатолій Юхимчук // Голос України. - 21 вересня 2010 року. - № 175 (4925).

Державний вищий навчальний заклад
"УКРАЇНСЬКА АКАДЕМІЯ БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ
НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ"

State Higher Educational Institution
"UKRAINIAN ACADEMY OF BANKING
OF THE NATIONAL BANK OF UKRAINE"